

ASPECTE DIN STAREA DE SPIRIT ÎN COMITATELE ALBA ȘI SIBIU ÎN ANII 1782—1784

Prin declarația din 9 mai 1688, întărită de Dieta întrunită la Făgăraș cu patru zile mai târziu, încheindu-se perioada suzeranității turcești în Transilvania, s-a deschis drumul unui nou stăpîn: Statul Austriac.

Principiile după care trebuia condusă Transilvania în cadrul imperiului habsburgic sînt cuprinse în diploma leopoldină dată de Curtea vieneză la 4 decembrie 1691 și ea va constitui, pentru o lungă perioadă (mai bine de un secol și jumătate, 1691—1867), baza constituțională a principatului.

Noul regim a adus Transilvaniei o autonomie limitată și alături de vechilor obligații, ale producătorilor, altele noi. Nobilimea și Statul Austriac — vechiul stăpîn la care s-a alăturat solidar și cel nou — exploatează de acum, împreună, o forță masivă lipsită de drepturi, apăsată însă pînă la pămînt de obligații. Renta în muncă, în bani și în produse, dări de tot felul, taxe militare, contribuții extraordinare, toate sînt smulse fără cruțare de către feudali și fiscalitate celei peste 73% din totalul populației transilvănene de la începutul secolului al XVIII-lea.

Obligat de împrejurări, Statul Austriac încearcă prin legi o anumită reglementare a obligațiilor feudale. Dieta din anul 1714 stabilește, de pildă, robota în folosul stăpînului feudal la 4 zile pe săptămînă pentru iobagi și la 3 zile pentru jeleri. Ceva mai târziu, în anul 1769, legea urbarială cunoscută sub numele de Certa puncta fixează robota pentru iobagi la 4 zile pe săptămînă cu brațele și la 3 zile cu vitele, reduce zilele de robotă pentru jeleri de la 3 la 2.

Nobilimea, răstălmăcind însă aceste legi, obliga pe iobagi, în numeroase cazuri, la 4 zile robotă cu vitele și 3 cu brațele, răpindu-le astfel toate zilele din săptămînă. La toate acestea se adaugă dijma ce trebuia dată stăpînului feudal din toate produsele agricole și cele animale,

censul — obligație în bani sau în natură —, darurile în natură, taxele de pășunat, pădurit, crișmărit etc.

Stăpînul austriac revendică și el pretenții exprimate în diverse taxe: după semănături, după animale, după fumuri, dare pe cap etc. cerute din ce în ce mai mult în bani.

Pentru iobagii din Munții Apuseni găsim prezente și alte sarcini: munca pentru construirea cuptoarelor, transportul minereului, îndeplinite toate ca prestații iobăgești. Amintim și din obligațiile publice: darea și cele față de comitat: cărăușii, întreținerea drumurilor etc.

Evident, toate aceste obligații iobăgimea transilvăneană nu le satisfacea întotdeauna cu resemnare. Întreg secolul al XVIII-lea a fost presărat cu cele mai variate forme ale luptei duse de iobăgime împotriva exploatării feudale sau habsburgice, luptă deseori împletită cu aceea a minerilor și a lucrătorilor din manufacturi. Plîngerii împotriva samavolniciei, refuzul de a presta robota, răzvrătiri și răscoale sînt prezente în acest secol. Amintim, spre exemplificare, doar cîteva manifestări din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea: răscoala condusă de călugărul Sofronie, izbucnită în comitatul Hunedoara în anul 1759 și răspîndită apoi în comitatele Alba, Zarand, în întreg sudul Transilvaniei; conflictul locuitorilor din comunele Riul Mare, Vidra, Cîmpeni și Bistra (Munții Apuseni) din anul 1778, răzvrătirea moșilor împotriva arendașilor armeni la tîrgul din Cîmpeni în ziua de 24 mai 1782 și în sfîrșit marea răscoală populară din 1784—1785 condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

*

Cîteva scrisori, din anii premergători acestei ultime răscoale amintite sau chiar din anul izbucnirii ei, adresate baronului Simion Kemény, comitele comitatului Alba, pe care le vom analiza în continuare, aduc noi știri în legătură cu starea spiritelor în perioada 1782—1784 pe domeniul Zlatnei¹, în comunele Ațintiș, Bucerdea Vinoasă, Stremț din comitatul Alba și Săcel din comitatul Sibiu.

Sînt acte pornite sau îndreptate către reprezentanți ai oficialităților feudale, în care, obligați, autorii lor recunosc o creștere a mișcărilor sociale în această parte a Transilvaniei în anii ce au premers răscoalei din 1784—1785, consemnînd existența unor frămîntări în pregătire sau în plină desfășurare.

¹ Începînd din anul 1715 locuitorii satelor din Munții Apuseni încep să fie considerați iobagi ai statului. Întreg teritoriul munților cu casele, grădinile și terenurile agricole a fost declarat domeniu al statului. Pentru încasarea diverselor venituri din aceste locuri exista o administrație cu reședința la Zlatna și după numele acestei așezări întreg teritoriul munților a fost numit Domeniul Zlatna, împărțit în domenii de sus, de mijloc, de jos și domeniul Ofenbăii. Cf. N. Densușianu, *Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784—1785*, București, 1884, p. 82.

Lectura scrisorilor permite pe lângă cunoașterea evenimentelor și o înțelegere a cauzelor ce le-au provocat și anume accentuarea exploatării feudale în general, la care se adaugă nesfârșite abuzuri ale funcționarilor domeniului sau ale oamenilor de încredere ai marilor feudali.

La 5 decembrie 1782 guvernatorul Transilvaniei, baronul S. Brukenthal, consemna într-o scrisoare adresată comitelui S. Kemény reînnoirea plîngerilor locuitorilor domeniului superior al Zlatnei². Este de fapt reamintită acum această știre. Comitele S. Kemény promise doar în noiembrie dispoziții determinate de situația creată pe domeniul Zlatnei. O spune S. Brukenthal în scrisoarea din 5 decembrie și tot în ea recunoaște că: „acei oameni (de pe domeniul Zlatnei) fac aici (guberniului) foarte multe neplăceri“.

Așa se explică de ce în aceeași scrisoare S. Brukenthal, făcînd aluzie la ordinele trimise anterior, în 26 noiembrie, cît și la cele expediate de către guberniu odată cu scrisoarea Tablei continue a comitatului, cere comitelui S. Kemény „... în chipul cel mai oficial“ să ia măsuri în așa fel încît poruncile trimise să fie pe deplin îndeplinite, îndemnînd oamenii la liniște, supunere și înfrinare de a mai face în viitor neplăceri guberniului.

Citeva zile mai tîrziu, la 11 decembrie 1782, într-o altă scrisoare³, S. Brukenthal, răspunzînd știrilor transmise de către S. Kemény, încredințează acestuia într-o formă poate exagerat afectivă sau cu o notă de puțină ironie, exagerîndu-i calitățile de „bun“ organizator, luarea măsurilor ce se vor impune în eventualitatea izbucnirii unei răscoale „... plănuită de locuitorii domeniului superior al Zlatnei după cum — zice S. Brukenthal — se pare că ne dă să înțelegem scrisoarea preacinstită a ilustrității voastre îndreptată către mine“⁴.

În ce trebuiau să conștie aceste măsuri comitele urma să vadă în ordinele trimise prin curier, în aceeași zi.

Faptul că la mici intervale de timp se revenea cu noi dispoziții sau se aminteau cele vechi, iar în scrisori se vorbea în termeni ce trădau o vădită neliniște, folosirea dublei corespondențe — a ordinelor însoțite de scrisori — (la 26 noiembrie 1782 au fost trimise porunci, la 5 decembrie noi dispoziții alături de o scrisoare a baronului S. Brukenthal, la 11 decembrie din nou dispoziții și o nouă scrisoare a aceluiași baron, iar între 5 și 11 decembrie o scrisoare a comitelui Kemény trimisă guvernatorului) ne îndreptățește să credem că în această vreme pe domeniul superior al Zlatnei nemulțumirile celor asupriți depășiseră faza primelor forme de luptă împotriva nedreptăților feudale. Comitele Albei surprinde intenția locuitorilor domeniului superior al Zlatnei de a pregăti o răscoală

² Arhivele Statului Deva, Fondul Documente din secolul al XVIII-lea, doc. nr. 373/1782.

³ *Ibidem*, doc. nr. 374/1782.

⁴ *Ibidem*.

și aceasta cu aproape doi ani înainte de izbucnirea celei conduse de Horea, Cloșca și Crișan.

Sîntem desigur în perioada cînd edificiul șubred al stăpînirii feudale începuse să se clatine. Era firesc și semnificativ. O dublă exploatare, dacă nu întreită, slăbise puterea economică a iobagului, îi luase prin tot felul de obligații în bani sau în natură, ceea ce, puțin, mai putea să agonisească după ce a prestat în zile nesfîrșite muncă directă pe moșia stăpînului. Iobagul se găsea la capătul unei zile de muncă, a unui an, fără a avea asigurat nici măcar traiul pentru sine și familia sa. Se găsea adeseori și la capătul răbdărilor sale. Astfel reinnoirea plîngerilor locuitorilor domeniului superior al Zlatnei, folosirea revoltei ca un mijloc de cîștigare a dreptății, după cum se desprinde din documentele analizate, devin cele mai firești lucruri și ele își au semnificația lor: stăpînul feudal nu va mai dispune după bunul lui plac, fără a fi nevoit să ia sau să ceară, pentru sine, mereu măsuri de apărare.

Desprindem din cele două scrisori o vădită teamă manifestată de păturile conducătoare feudale, indiferent pe ce scară se găseau în ierarhia acestora, la semnalarea oricăror mișcări sociale surprinse chiar și numai în faza pregătirii lor, precum și graba de a da ordine și sugestii pentru prevenirea sau, în eventualitatea izbucnirilor, pentru înăbușirea acestora.

Tot în anul 1782, în luna septembrie, sînt ceruți comitelui S. Kemény juzi pentru forul domnesc în comuna Bucerdea Vinoasă (comitatul Alba) „... deoarece oamenii (de aici) se neliniștesc într-una și să nu urmeze, din aceasta, mai multe omoruri...”⁵

În același an, la 30 noiembrie, sînt anchetați 10 săteni în comuna Stremț (comitatul Alba) de comisari veniți cu intenția de a rămîne acolo două-trei săptămîni⁶.

În septembrie 1783 se vorbea din nou, într-o altă scrisoare adresată tot comitelui S. Kemény de către contele Carol Teleki⁷, de plîngerile „locuitorilor fiscali” și de instituirea unei comisii de anchetă din partea nobilei table, formată din Ludovic Beregszani și Ioan Rákosi junior, pentru o cercetare mai amănunțită a plîngerilor.

Oamenii se împotrivesc ca ancheta să fie făcută cu participarea ultimului comisar, acesta fiindu-le probabil bine cunoscut din alte împrejurări.

În acest an fiscal ridicase din nou taxa urbarială la aproximativ 19898 fl., după ce în anul 1775 fusese aproape triplată de la 5800 la 14770 fl. Era taxa cerută iobagilor moși pentru dreptul de folosință a

⁵ *Ibidem*, doc. nr. 373/1782.

⁶ *Ibidem*, doc. nr. 372/1782.

⁷ *Ibidem*, doc. nr. 403/1783.

pământului domeniului, a pădurilor, pășunilor etc., deși aceste drepturi le fuseseră mult reduse, dacă nu chiar desființate⁸.

Ultimul document scoate în relief și un alt aspect al luptei. Locuitorii domeniului superior al Zlatnei, nemulțumiți, sînt de acord cu o cercetare la fața locului, dar nu așteaptă pasivi, ci urmăresc cine le sînt trimiși pentru a le cerceta cauza și se împotrivesc atunci cînd cei veniți nu le inspiră încredere. Este o dorință care primește aviz favorabil, căci „...oamenii auzind că a fost ordonat drept comisar (Ioan Rákosi) au început a se mișca”⁹. Teama, frica de o acțiune de amploare sau în orice caz de complicații îl determină pe contele Carol Teleki să propună o nouă persoană pentru anchetarea cauzei, „...care locuiește mai departe”, cerînd totodată ca „...ancheta s-o încheie cit mai grabnic”¹⁰.

Nobilimii începuse să nu-i mai placă zgomotul prelungit al iobăgimii, devenit, progresiv, tot mai puternic și incomod pentru ei.

De altfel contele Adam Teleki, referindu-se la cele transmise de S. Kemény, răspundea acestuia, din Cluj, la 22 ianuarie 1784, că „...veștile neplăcute de acum le-am cam bănuț” și el explica, desigur în felul lui, subiectiv, și cauzele lor „pentru că nu este autoritate, nu este nici supunere. Ei (împăratul și Curtea sa) au luat chestia din mîinile noastre, dar numai cu ajutor militar e cu neputință să meargă treaba”¹¹.

Nu acestea sînt, fără îndoială, cauzele frămîntărilor sociale. Cele relatate de Adam Teleki scot însă în evidență altceva. Recunosc lupta dintre nobilime și curtea imperială în perioada destrămării orînduirii feudale, recunosc slăbirea autorității feudale, accentul sporit pus de împărat pe armată și în sfîrșit recunosc creșterea nesupunerii păturilor exploatate față de autoritatea feudală.

Nesupuneri și răzvrătiri cu forme violente de luptă le este dat să vadă nobililor feudali înainte de răscoala condusă de Horea nu numai în părțile Zlatnei, viitorul puternic centru al răscoalei izbucnite în anul 1784, ci și în alte localități transilvănene mai îndepărtate.

Ne sînt cunoscute două scrisori adresate comitelui S. Kemény de către nobilul Paul Bethlen la 14 și respectiv 19 martie 1783¹².

În ambele scrisori autorul lor vorbește de o răzvrătire în masă a locuitorilor satului Ațintiș (comitatul Alba) unde își avea proprietatea P. Bethlen. În ce a constatat această acțiune, cauzele imediate și efectele ei, ni le dezvăluie aceleași scrisori.

Se spune în prima scrisoare că vechilul contelui P. Bethlen, M. Ludasi, a voit să ia pe seama stăpînului său o porțiune din terenul comun

⁸ Gh. Georgescu-Buzău, *Răscoala de la 1784 a iobagilor din Transilvania*, București, 1962, p. 141.

⁹ Arhivele Statului Deva, Fond. Documente din secolul al XVIII-lea, doc. nr. 403/1783.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, doc. nr. 386/1783, 389/1783.

al sătenilor. Ei observă acest lucru, iar judele¹³ satului strânge de îndată oamenii și, înarmați cu securi și alte unelte, se îndreaptă spre locul cu pricina. Vechilul, înarmat și el cu pistoale, merge spre săteni, dorind — după afirmațiile contelui — să-i liniștească. Oamenii îl împresoară. Vechilul încearcă să se apere scoțind un pistol, dar îi este luat de săteni, iar unul din ei îl lovește doborându-l de pe cal. Au încercat să vină în ajutorul vechilului și alți oameni ai contelui aflați în cealaltă margine a terenului, ei au fost însă alungați pe rînd, iar doi juzi de curte din același grup, veniți în ajutorul vechilului, au fost și ei bătuți.

P. Bethlen a pornit — ne-o spune în scrisoare — o anchetă prin luare de jurămint celor acuzați de participare. Canceliștii săi nu au ajuns la nici un rezultat, căci judele satului, după desfășurarea acțiunii amintite, a poruncit „sub grea pedeapsă“ ca nimeni să nu declare decît „ce-i făcut, satul a făcut“¹⁴. În toate declarațiile lor sătenii dau dreptate satului, învinovățind întru toate pe vechil.

În încheierea primei scrisori P. Bethlen se adresează comitelui cu rugămintea de a-i veni în ajutor, avînd în vedere pe de o parte faptul că nu poate progresa cu ancheta, iar pe de altă parte pentru a fi „ca o pildă de îngrozire pentru alții (căci) prostimea a ajuns setoasă de sînge“¹⁵. Să ia măsuri ca judele satului Ațintiș, împreună cu cel puțin unul din jurați, să fie prinși și duși în închisoarea comitatului.

Cea de a doua scrisoare, scrisă la numai cinci zile după prima, aduce mulțumiri comitelui S. Kemény pentru bunăvoința ce o manifes-

¹³ Inițial judele satului este considerat capul obștei și este ales de ea. În mîinile lui este concentrată întreaga putere în sat, el administrează, judecă și execută, în limitele autonomiei sătești, ale legilor sau obiceiurilor satului; reprezintă satul, conduce și răspunde de bunul mers al tuturor treburilor sătești. Judele este ajutat în executarea atribuțiilor sale de sfatul bătrînilor satului, de jurați, de mici slujbași ai satului, străji, paznici de cîmp (jitari), paznici de vite (pindari), paznici de pădure (gornici) și alții. Judele nu este plătit pentru funcția sa, se bucură însă de beneficii din judecăți, din drepturile comunei, din daruri. Se bucură și de anumite scutiri. În general, el dispune de mai multe mijloace de existență și de a-și spori veniturile, decît ceilalți săteni. Cînd comunității libere sătești i s-au suprapus două puteri, cea publică sau de stat și, dacă a căzut sub stăpînire feudală, cea feudală, amîndouă, suprimîndu-l, l-au transformat în organ subaltern, i-au redus din demnitate, l-au restrîns în atribuțiile de pînă atunci, dar l-au încărcat incomparabil mai mult cu altele, i-au sporit considerabil responsabilitatea. Astfel treptat funcția de jude devine, dintr-o demnitate, o distincție rîvnită de toți, o servitute, o sarcină deosebit de grea, ocolită de toți. În satele iobăgești sau mixte funcția de jude a rămas numai o funcție iobăgească. Pentru cei mai mulți juzi, în ciuda variatelor posibilități și mai ales ispite de profit, funcția a rămas o apăsătoare povară. Mulți nu-și uită situația de iobag, obligațiile față de semenii lor. În concurența dintre puterile pe care trebuia să le deservească, rămîn atașați obștei, caută cîl pot să se identifice cu interesele ei, să le apere la nevoie. Cf. D. Prodan, *Judele satului iobăgesc în Transilvania în secolele XVII și XVIII*, în *AIIC*, IV, 1961, p. 217, 218, 222, 223, 233.

¹⁴ Arhivele Statului Deva, Fond. Documente din secolul al XVIII-lea, doc. nr. 386/1783.

¹⁵ *Ibidem*.

tase dînd „poruncă pentru arestarea oamenilor răi din Ațintiș”¹⁶. Arată și aici că judele satului a fost căpetenia principală în acțiunea sătenilor, că în adevăr acesta oprise oamenii, sub pedeapsa a 12 florini, de a nu mărturisi, atunci cînd vor fi întrebați în legătură cu faptele lor, altceva decît „satul a făcut”¹⁷. Ba mai mult, din scrisoare se desprinde un fapt ce merită o subliniere deosebită și anume: judele satului îi instruisese anterior pe săteni cum să înconjoare și cum să doboare de pe cal vechilul înainte ca acesta să ajungă a pune mîna pe armă.

Este vorba deci de o acțiune de grup pornită împotriva unor abuzuri săvîrșite de P. Bethlen prin vechilul său. Este desigur o acțiune izolată și spontană. Ea este dusă însă cu forță și hotărîre. Sătenii din Ațintiș nu se lasă intimidăți de armele vechilului, îl fac inofensiv. Lovesc și alungă pe cei ce vor să-l apere, „sînt setoși de sînge”. Știu să mînuiască armele. Știu să lupte cu dușmanul. Au fost pregătiți pentru aceasta. Acestea sînt cîteva elemente ce dovedesc, indirect desigur, că evenimentul își avea antecedentele sale, că o anumită situație creată aici, anterioară acțiunii, i-a făcut pe săteni să se pregătească de luptă, să fie „setoși de sînge”, să aibă în vedere, ca mijloc de împiedecare a unor noi abuzuri din partea contelui P. Bethlen, prin oamenii săi, lupta violentă.

Merită subliniat și curajul cu care răspund anchetei pornite de P. Bethlen. Ei nu se recunosc vinovați cu nimic, dimpotrivă declară că tot ce s-a făcut, satul a făcut, iar vinovat pentru aceasta este numai vechilul. Este un adevăr exprimat cu curaj sporit acum, izvorît din revolta împotriva nedreptăților sociale, indiferent sub ce formă se manifestau.

Comitelui S. Kemény îi e dat de altfel să audă, cu un an mai tîrziu, la 19 iulie 1784, tot prin intermediul unei scrisori¹⁸, plîngerile împotriva locuitorilor satului Săcel (comitatul Sibiu) unde de data aceasta avea el proprietate, transmise de propriul său vechil, Andrei Benedek, care la 10 iulie 1784, împreună cu un zidar iobag al comitelui, se găsea în satul amintit pentru a începe zidirea unei cîrciume. Sătenii și aici se împotrivesc. Ei se îndreaptă, în dimineața zilei următoare, la chemarea clopotului tras în dungă, spre casa iobagului unde de obicei rămînea peste noapte vechilul. Acesta nu era acolo. Jurămîntul iobagului pentru a dovedi că vechilul lipsea nu a fost crezut. Sătenii încep să-l caute. Negăsindu-l, se îndreaptă spre iobagul zidar căruia, în lipsa vechilului, îi transmit toată revolta lor amenințînd că „... pînă atunci nu se odihnesc pînă nu-și ung curelele opincilor cu osînza mea (a vechilului)”¹⁹.

Nu a fost iertat, cu aceeași ocazie, nici comitele S. Kemény căruia îi transmit prin același iobag zidar amenințări pe același ton: „... spune-i mă zidarule că nu numai cu osînza vechilului, dar și cu a comitelui

¹⁶ *Ibidem*, doc. nr. 389/1783.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, doc. nr. 420/1784.

¹⁹ *Ibidem*.

suprem ne vom unge curelele opincilor, așa (numai) să vină încoace pentru a clădi cărciuma²⁰.

Puterea comitelui ca și a omului său de încredere, legiferată prin legi scrise sau nescrise de societatea feudală pentru oamenii din categoria lor, nu le-a mai inspirat teamă celor din Săcel atunci când au fost lezate drepturile lor. Există, din acest punct de vedere — al cauzei imediate ce a provocat acțiunea — o asemănare între acțiunea sătenilor de la Săcel cu aceea de la Ațintiș. Pornesc cu aceeași hotărîre pentru a-și face dreptate și desigur dacă vechilul comitelui S. Kemény ar fi fost găsit, ar fi avut aceeași soartă ca și cel de la Ațintiș. Ei merg și mai departe însă: acuză nu numai pe vechil, ca cei din Ațintiș, ci și pe stăpîn, întiiul vinovat. Îi cunosc funcția și deci puterea și nu se înpăimintă. Sînt gata să se răzbune pe amîndoi deopotrivă, conștienți, se pare, că sînt în măsură „a plăti un vechil și un comite suprem²¹”. Toate acestea se întîmplă cu numai cîteva luni înainte de izbucnirea răscoalei conduse de Horea, Cloșca și Crișan.

*

Plasate cronologic în ani diferiți, dar toate în epoca premergătoare răscoalei din anul 1784, iar geografic în puncte diferite, evenimentele consemnate în scrisorile analizate furnizează noi date pentru cunoașterea istoriei în primul rînd locale, limitate desigur în timp, îmbogățesc cu noi exemple cunoștințele despre șirul formelor de luptă imense și variate caracteristice perioadei de destrămare a orînduirii feudale; permit o privire retrospectivă asupra stării spiritelor în cîteva localități din comitatele Alba și Sibiu, în anii 1782—1784, cînd contradicțiile sociale din Transilvania cresc, determinînd, deocamdată local, lupte concretizate în acțiuni violente de grup.

Toate aceste manifestări se înscriu în lupta împotriva exploatării feudale, ce a premers și a culminat apoi în marea răscoală începută de moți în anul 1784.

Se poate spune că, într-un anumit fel, evenimentele premergătoare anului 1784, înscrise pe întreg teritoriul Transilvaniei, prezente în forme variate, au pregătit răscoala de mare amploare din 1784—1785.

Pornită împotriva servituiții feudale, pentru libertate și pămînt, pentru desființarea nobilimii, pentru eliberarea din jugul iobăgiei, răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan este de fapt expresia izbucnirii fățișe și violente a contradicțiilor sociale în perioada de trecere de la feudalism la capitalism. Izbucnită simultan în comitatul Hunedoarei și Munții Apuseni, furia țăranilor răsculați nu s-a îndreptat numai împotriva nobilimii, ci și împotriva funcționarilor fiscali, a juzilor, a gornicilor și împotriva orașelor unde locuiau proprietarii de mine, nobilii de rînd, orășenii bogați. Amploarea răscoalei a înpăimîntat nobilimea transilvăneană

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

și Curtea din Viena. Deși înfrîntă, răscoala va avea un rol important în dezvoltarea societății, zdruncinînd din temelii feudalismul ce se găsea în plină destrămare²².

M. ȘTIRBAN

ASPECTS OF THE STATE OF MIND IN ALBA AND SIBIU COUNTIES BETWEEN 1782—1784

(Summary)

Based on a new documentary material, the author presents some aspects of the social unrests which are prepared or are going on and took place on Zlatna domain in the villages: Ațintiș, Bucerdea Vinoasă, Stremț and Săcel, from Alba and Sibiu counties between 1782—1784.

The documents record the intention of the inhabitants from upper domain of Zlatna to prepare an uprising, approximately 2 years before that of Horia, Cloșca and Crișan.

Here are some instances:

- the people's agitation from the village Bucerdea Vinoasă (1782)
- the inquiry set against 10 peasants from Stremț village (1782)
- the complaints of the „fiscal inhabitants“ from the above mentioned county
- the inquiry requested to pursue the complaints (1783).

There are presented the violent group actions from Ațintiș and Stremț villages which are aimed against the abusive intentions of the noble P. Bethlen of taking part of the common land for his own sake and against S. Kemény's intention of building a country-inn in the village. Both actions were hatched by their bailiffs.

Although these two events are placed on different dates and in different geographical points, they come to enrich the varied series of the forms of struggle characteristic for the desintegration period of the feudal order.

They permit a retrospective view on the state of mind in some places between 1782—1784, when the social contradictions in Transilvania grow, determining, for the time being locally, struggles materialised in violent group actions. All the manifestations are examples of the struggle against the feudal exploitation which preceded and then culminated in the great uprising begun by the *Moși* (the West Carpathian inhabitants) in 1784.

²² C. Daicoviciu, Șt. Pascu, V. Cheresteșiu, Șt. Imreh, Al. Neamțu, T. Morariu, *Din istoria Transilvaniei*, I, ed. III, București, 1963, p. 267, 270, 271.